

Langs twee lijnen wordt gestalte gegeven aan het kwaliteitsbeheer:

- actieve kwaliteitszorg gericht op inzameling, afvoer en zuivering van het afvalwater;
- passieve kwaliteitszorg gericht op het bewaken van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Dit wordt gedaan door het stellen van voorwaarden aan afvalwaterlozingen (naar riool en oppervlaktewater); het doen van onderzoek; het geven van voorlichting en het uitvoeren van controle.

Langs de weg van twee uitgangspunten, te weten 'vermindering van de verontreiniging' en 'het stand-still beginsel' is de kwaliteit van het oppervlaktewater de laatste jaren aanzienlijk verbeterd. Vooral de aanpak van de zuurstofbindende stoffen heeft in het algemeen geresulteerd in een sterk verbeterde zuurstofhuishouding (fig 1). Ook de lozing van zware metalen en de organische mikroverontreinigingen is gelijktijdig teruggedrongen.

Kwaliteitsdoelstellingen

De financieel-economische situatie heeft er echter toe geleid dat binnen het waterkwaliteitsbeheer prioriteiten moeten worden gesteld. Naast de prioriteitsstelling tekent zich de laatste jaren een verbreding van het waterkwaliteitsbeleid af. Steeds meer komt de samenhang tussen saneringsmaatregelen, de invloed van diffuse bronnen en kwantiteitsmaatregelen tot uitdrukking.

Het accent van de sanering van zuurstofbindende stoffen verschuift naar andere stoffen en er komt meer inzicht in en aandacht voor andere manieren van beïnvloeding. Daarbij staan de verontreiniging vanuit diffuse bronnen en de vervuilde onderwaterbodems het meest in de belangstelling.

Aanpak van deze vormen van verontreiniging vragen ook om maatregelen buiten de sfeer van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en om een goede afstemming tussen de verschillende beleidssectoren.

De accenten van het waterkwaliteitsbeleid zullen worden gericht op het bereiken van een bepaalde gewenste toestand. Aan de oppervlaktewateren worden functies toegekend met zogenaamde waterkwaliteitsdoelstellingen.

Onderscheiden worden:

- ekologische doelstellingen gericht op de bescherming en ontwikkeling van aquatische ecosystemen;
- functiegerichte doelstellingen gericht op bescherming van bepaalde (mensgerichte) gebruiksfuncties.

Sinds 1970 is de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (WVO) in werking. Op basis hiervan wordt het kwaliteitsbeheer van het oppervlaktewater in het Noorden uitgevoerd door twee provincies (Groningen en Friesland) en één Zuiweringsschap (Drente).

KWALITEITSBEHEER VAN HET OPPERVLAKTEWATER

J. Boschloo

Voorbeeld van natuurlijke verontreiniging door speling van zonlicht zichtbaar gemaakte drijfslag van stuifmeel

Welke functie heeft 't water?

Ook is het begrip basiskwaliteit geïntroduceerd. Hiermee wordt beoogd een zekere basisbescherming te geven aan zowel de ekologische als de meer gebruikgerichte belangen. Het is derhalve van groot belang welke functie aan een bepaald water wordt toegerekend. Als ekologische functies worden zo onderscheiden functies op basis-, midden- of hoog nivo, al naar gelang de natuur(wetenschappelijke) waarde. Deze functies kennen (nog) geen vast omschreven normen. Als gebruikgerichte functies worden naast de basiskwaliteit nog onderscheiden de functies voor drinkwaterbereiding, zwemwater, water voor zalm- of karperachtigen en schelpdierwater. Voor deze functies zijn concrete normen geformuleerd.

In de drie noordelijke provincies heeft de drinkwaterbereiding nagenoeg geheel plaats uit grondwater. Alleen de Drentse A zal de functie oppervlaktewater, geschikt voor de bereiding van drinkwater krijgen. Daarnaast zal een aantal wateren aangewezen worden voor de functie 'zwemwater' en 'water voor karperachtigen' of de ekologische functie van natuurwater op midden- of hoog nivo toebedeeld krijgen. Definitieve toekenning wordt geregeld in de provinciale waterkwaliteitsplannen.

Nu moet dit vrij abstracte verhaal in de praktijk worden vertaald in maatregelen. De maatregelen die getroffen moeten worden kunnen (financieel) ingrijpend zijn. Dit geldt niet alleen voor de waterkwaliteitsbeheerder in directe zin, maar eveneens voor anderen (gemeenten, provincie en rijk; bedrijven en landbouw).

Riolen en zuivering

Voor een adequaatte inzameling van het afvalwater is een goed functionerend rioolstelsel onontbeerlijk. Veel gemeenten moeten hun rioolstelsels nog vervolmaken en in de buitengebieden nog uitbreiding geven aan aan te sluiten percelen. Ook doemt voor gemeenten met wat oudere rioolstelsels het financiële spook op van de vervangingskosten.

Voor het ontvangende oppervlaktewater is een vergaande zuivering van groot belang. Niet alleen afbraak van organische stof, maar ook afbraak of tegenhouden van bemestende stoffen (stikstof en fosfaat) is daarbij noodzakelijk. De biologische zuiveringscapaciteit in het Noorden is de laatste jaren behoorlijk in omvang toegenomen. Toch moeten in de komende planperiode nog de nodige knelpunten worden weggewerkt. De

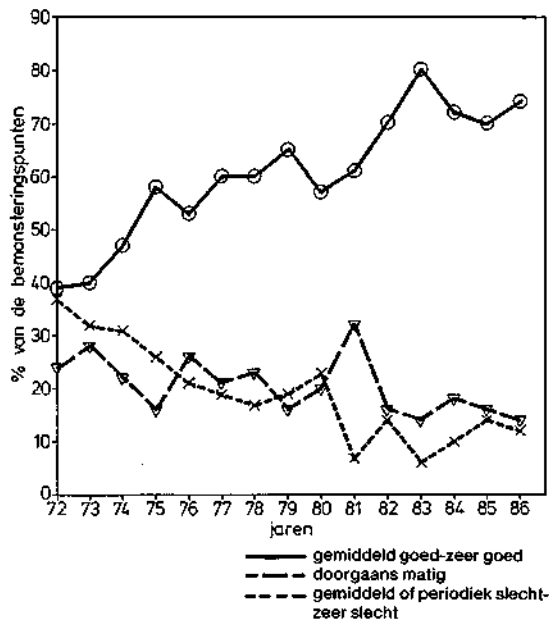

Fig 1 Verbetering waterkwaliteit in Drenthe beoordeeld op basis van Index zuurstofhuishouding in de periode 1972-1986, afgemeten naar het aantal bemonsteringspunten

Water voor karperachtigen of gewoon hengelwater?

Deze illegale lozing zal wel onschuldig zijn

totale zuiveringscapaciteit zal nog moeten worden uitgebreid en tevens zal het zuiveringsrendement nog moeten worden vergroot.

Slib: een probleem

Voor de waterkwaliteitsbeheerders komt daarbij nog een extra probleem in de vorm van het zuiverings-slib. Het wordt steeds moeilijker dit slib een nuttige bestemming te geven als meststof in de landbouw. Dat komt enerzijds door overschrijding van de normen door in het slib voorkomende zware metalen. Anderzijds wordt de concurrentie door het overschot aan dierlijke mest in bepaalde gebieden steeds groter. Alternatieven voor de zuiverings-slibverwerking zijn het ontwateren en storten ervan of het ontwateren en verbranden. Een enkele keer is het ook nog mogelijk slib te komposteren of te verwerken tot zwarte grond. Welk alternatief evenwel ook wordt gekozen, de verwerking van het zuiverings-slib zal met aanzienlijke kostenverhoging gepaard gaan.

Mikroverontreinigingen

Bij de bedrijven zijn de grote saneringsope-

raties ten aanzien van de zuurstofbindende stoffen vrijwel voltooid. Toch zal afronding van de aardappelmeelafvalwaterproblematiek nog wel enkele jaren op zich laten wachten. Intussen is ook al veel gedaan aan het terugdringen van de lozing van zware metalen uit de industrie.

De resterende vrachten moeten meer in de diffuse lozing uit het zogenaamde huishoudelijk afvalwater worden gezocht.

De aandacht richt zich nu veel meer op de mikroverontreinigingen: bestrijdingsmiddelen, pesticiden, polycyclische aromaten, PCB's etc. Deze komen voor in bedrijfsafvalwater, maar komen ook uit de huishoudens en het verkeer en niet te vergeten de land- en tuinbouw. Laatstgenoemde lozingen vinden daarbij vaak ook nog — zij het indirect — zonder zuivering op oppervlaktewater plaats.

Veel tijd en aandacht zal door de waterkwaliteitsbeheerders moeten worden gestoken in controle op de naleving van vergunningvoorwaarden en het opsporen van niet toegestane lozingen. Ook het onderzoek met betrekking tot normstelling en de invloed van allerlei stoffen op de aquatische ecosystemen zal nog veel tijd (en geld) vergen,

vooral van de rijksoverheid maar ook van de regionale beheerders.

Een andere belangrijke zaak bij de invloed van allerlei stoffen op de aquatische ecosystemen vormt de aanvoer van 'systeemvreemd' water in droge perioden. Dit kan een strijdigheid opleveren tussen landbouw- en natuurwaarden. Voor het op peil houden van waterlopen en voor beregening is wateraanvoer een noodzaak. Ook voor de waterkwaliteit kan doorspoeling gunstig werken voor de effluentlozingen.

Aanvoer van een mengsel van effluënten en (veelal) IJsselmeerwater naar gebieden welke normaliter niet of nauwelijks worden belast is echter minder gewenst, vooral voor wateren met een natuurwetenschappelijk hoge waarde.

Bemestende stoffen

Is de aanpak van de zuurstofbindende stoffen redelijk ver gevorderd, anders ligt het met de aanpak van de bemestende stoffen, vooral fosfaat. Deze verloopt minder voorspoedig omdat daarbij ook andere bronnen een belangrijke rol spelen. Het defosfateren op rioolwaterzuiveringsinstallaties is nog vrij beperkt gebleven. Toch komen de laatste jaren enkele defosfateringen van de grond, waarbij de aandacht gericht is op een integrale aanpak. Het doel daarbij is te komen tot teruggang van de fosfaat-belasting tot een niveau waarop de algengroei kan worden beperkt. Wanneer defosfatering op rzi's op grote schaal zou worden toegepast zou dit vrij grote financiële gevolgen hebben voor de zuiveringsheffing.

Naast de effluënten van rioolwaterzuiveringsinstallaties wordt een groot deel van de bemestende stoffen (indirect) geloosd vanuit de landbouw. Ook komt vanuit het buitenland via de grote rivieren en via de luchtdiffusie een redelijke vracht in het oppervlaktewater. Het instrumentarium van de WVO is ontoereikend om hieraan een halt toe te roepen.

Tenslotte komt voor de waterkwaliteitsbeheerder de vraag aan de orde van de beïnvloeding van de waterkwaliteit door de — al of niet vervuilde — onderwaterbodem.

Baggeren is een activiteit die al sinds mensenheugenis wordt uitgevoerd. Dit zal ook zo blijven zeker voor de niet vervuilde onderwaterbodem. Dit komt echter anders te liggen voor een vervuilde onderwaterbodem. Met het baggeren daarvan zijn aanzienlijk hogere bedragen gemoeid die vooral worden veroorzaakt door de kosten van ben- en verwerking van het slib. ●

Waar kan de burger terecht?

Vragen over of problemen met de drinkwatervoorziening in Noord-Nederland worden behandeld door:

Regionale Inspectie Milieuhygiëne, Eendrachtskade ZZ 10, 9736 CW Groningen, tel. 050-656911.

Voor Friesland

N.V. Waterleiding Friesland, Zaailand 106, 8911 BN Leuwarden, tel. 058-945594

Voor de stad Groningen

Gemeentelijk Waterbedrijf Groningen (G.W.G.), Van Kerckhoffstraat 2, 9714 BN Groningen, tel. 050-672283

Voor de provincie Groningen

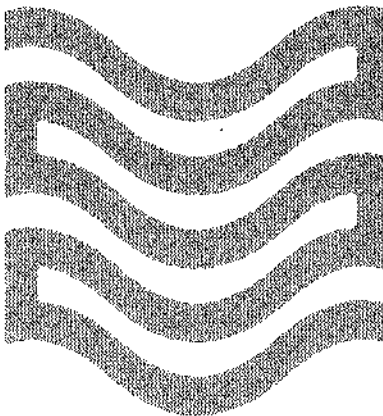
N.V. Waterleidingmaatschappij voor de provincie Groningen (Waprog), Phebenstraat 1, 9711 BL Groningen, tel. 050-182311

Voor Drente

N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe, Overcingellaan 19, 9401 LA Assen, tel. 05920-11727

De gemeenten Coevorden en Hoogeveen hebben een eigen waterleidingbedrijf.

De redactie is veel dank verschuldigd aan Dr. H. M. Klouwen, Ir. J. Stellema, J. Veldhuis en Ir. W. C. Wijntjes

Deze uitgave is tot stand gekomen door financiële bijdragen van Gemeentelijk Waterbedrijf Groningen, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer, N.V. Waterleiding Friesland, N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe, N.V. Waterleidingmaatschappij voor de provincie Groningen

Medewerkers themanummer Nattigheid in Noord-Nederland

Naast redacteuren J. Abrahamse, W. van de Pol en L. Stockmann werkten de volgende personen mee:

Ir. W. G. Beeftink, directeur Waterleidingmaatschappij Drenthe

Ir. J. Boschloo, hoofd Technische Dienst, Zuiveringschap Drenthe

Dr. S. Bottema, medewerker Biologisch-Archaeologisch Instituut, R.U. Groningen

Drs. T. Csengö, hoofd afdeling Hydrologie, Waterleidingmaatschappij Drenthe

Drs. L. Groen, toegevoegd inspecteur, Regionale Inspectie Milieuhygiëne

Ir. J. W. Kieft, medewerker afdeling Algemene Dienst, Gemeentelijk Waterbedrijf Groningen

Ir. J. Kreling, medewerker afdeling Hydrologie, Provinciale Waterstaat Drente

Drs. F. Luitwieler, medewerker Ministerie van VROM. Het artikel is op persoonlijke titel geschreven.

Ing. A. van der Ploeg, hoofd afdeling Leidings, Waterleiding Friesland

Ir. A. J. A. Soppe, hoofd afdeling Kwaliteitsbeheer, Gemeentelijk Waterbedrijf Groningen

Ir. J. Zweegman, hoofd afdeling Onderzoek en planning, Waterleidingmaatschappij voor de provincie Groningen

RIVIERENBOEK EN ZEEFDruk

Er zijn nog rivierenboeken en enkele zeeafdrukken tegen bodemprijzen te koop!

Het rivierenboek, uitgegeven in samenwerking met de Walburgers, heeft zeer positieve recensies in dag- en weekbladen gehad zoals: 'Rivieren van Noord-Nederland is een mooie gids' Coevorder Courant, 'Zorg te laat voor veel Noordelijke rivieren' Nieuwsblad van het Noorden of 'Interessant, historisch en actueel boek' Leeuwarder Courant, 'Uitvoerig boek over onderbelichte natuur' NRC.

Houdt u van lezen, fietsen, kanoën of wandelen, bestel dan gauw het boek Rivieren van Noord-Nederland, 160 pagina's met veel (kleuren) foto's. De ledenprijs bedraagt f 19,50 over te maken op girorekening 37.33.929 tnv. Noorderbreedte, o.v.v. Rivierenboek, of u komt langs op het kantoor aan de Ossenmarkt 9, Groningen. Dan kunt u gelijk de zeeafdruk 'Zicht op Noorderbreedte' van Han Jansen bewonderen en eventueel voor 210 gulden bezitten. Het is een fantastisch mooie zeeafdruk, uniek in zijn soort met rijke kleurschakeringen die op de zeeafdruk nog beter tot uiting komen dan op het omslag van Noorderbreedte nr. 1-1986. Alleen te koop bij Noorderbreedte, te zien en af te halen op genoemd adres.

Morja van Schie

